

Vastaus Jukka Pekkariselle

Jan Kunnas

Jukka Pekkarisen ja Pekka Sutelan (1985) *Kansantaloustiede 1*:stä aikoinaan pääsykokeisiin lukeneena koen suurena kunniana, että Jukka Pekkarinen (2019) on vaivautunut kommentoimaan *Kansantaloudellisessa aikakauskirjan* numerossa 3/2018 julkaistua artikkeliani 1860-luvun nälänhätää Suomessa (Kunnas 2018). Olen Pekkarisen kanssa aivan samaa mieltä siitä, että sivuutin joitakin näkökohtia, joiden nojalla niukkojen ruokavarojen jakautumisongelmaa, ja *samalla* hallinnon syllisyys-taakkaa, voisi pitää raskaampana kuin artikkelini antaa ymmärtää. Tämä johtuu siitä, että politiikkatoimien analyysissä keskityin tilanpuutteen vuoksi nälkävuosien kulminaatioon. Seison edelleen arvioni takana, että Snellmanin johtama hallitus teki rajallisen liikkumavaransa rajoissa kaikkensa syksyllä 1867 nälänhädän torjumiseksi. Silloin oli kuitenkin jo auttamatta myöhäistä. Vielä keväällä toimiessaan hallitus olisi joissain määrin voinut padota tuhoisaksi

muodostunutta kansanvaellusta. Taustalla ollut maaseudun syvä eriarvoisuus oli kuitenkin koko 1800-luvun jatkuneen kehityksen tulosta (Haatanen 1968/2017).

Yhdyn Pekkarisen arvioon, että kansainvälinen vertailu antaisi lisävalaistusta Suomen kriisin ymmärtämiseen. Ilmeisin vertailukohta on länsinaapurimme, jossa nälkävuosien aiheuttama kuolleisuus asukasta kohden jäi kymmenesosaan Suomen tasosta. Valtaosa Ruotsin asukkaista asui kuitenkin 1800-luvulla, aivan kuten nykyäänkin, *Limes norrlandicus* eteläpuolella, joka Suomen puolelle jatkettuna asettuu suurin piirtein Turun kohdalle. Siten kun 1860-luvun nälkävuodet olivat suurelta osilta kylmän ilmaston aiheuttama kriisi, oikea vertailukohta Suomelle olisi Ruotsin pohjoisin pääalue, Norrlanti. Tällä saralla riittää vielä runsaasti tutkimista, mutta jo pikainen tarkastelu osoittaa lukuisia asioita, joissa Ruotsin puolella oli etua verrattuna Suomeen. Logisti-

set ongelmat viljan kuljettamisessa pohjoiseen olivat molemmilla puolilla jäätyvää Pohjanlah-
tea yhtäläiset, mutta kun Suomessa piti ensin
hankkia viljaa ulkomailta ulkomaan valuutalla,
säilyi Ruotsi viljan nettoviejänä läpi koko
1860-luvun nälkävuodet mukaan lukien. Ruot-
sin puolella oltiin lisäksi monissa ratkaisevissa
seikoissa, kuten sahateollisuuden vapauttami-
sessa, perunan viljelyssä ja karjataloudessa,
vähintäänkin vuosikymmen Suomen edellä
(Kunnas 2019). □

Kirjallisuus

- Haatanen, P. (1968/2017), *Suomen maalaisköy-
hällistö*, Näköispainos vuonna 1968 ilmestyneestä
teoksesta, Into, Helsinki.
- Kunnas, J. (2018), “1860-luvun nälkävuodet: ab-
soluuttinen ruokapula vai niukkuuden epäta-
sainen jakautuminen”, *Kansantaloudellinen ai-
kakauskirja* 114: 335–355.
- Kunnas, J. (2019), “Guidance from history: Chang-
ing uses and rank orders of forest resources in
the long-run,” *Journal of Northern Studies*, hy-
väksytty julkaistavaksi.
- Pekkarinen, J. (2019) “1860-nälkäkuolemat: Ruoan
liian pieni kokonaisvaranto vai sen vino jako?”,
Kansantaloudellinen aikakauskirja 115: 188–190.
- Pekkarinen, J. ja Sutela, P. (1985), *Kansantaloustiede*
1, WSOY.